

Ovšem v poslední době vlivem revolučních ideí přistěhovalců a povrchnosti, jež je důsledkem »tolerance všech kultů«, povrchnost skepse náboženská, úpadek mravů a zbožnost a sklon k socialistickým ideám je nebezpečný katolicismu.

Dosud ovšem postihuje tento proud nejvíce protestanty, kteří se mu snaží čeliti protestantským synkretismem — všekřesťanstvím, půjčováním kazatelů a p.

Katolicismus je dosud v rozvoji, jednak přírůstkem dědičným v rodinách katolických, jednak individuelní konverzí z protestantismu.

K. Rothenbücher, Die Trennung von Staat und Kirche, München 1908; Rapports au parlement et au senat 1905, par Briand et Lecomte; Jos. Thompson, Kirche und Staat in den Vereinigten Staaten von Amerika, Berlin 1873; de Meaux, L'Église catholique et la liberté aux États Unis, Paris, 1893; Claudio Janet, Les États Unis contemporaines, 1876 Paris; Le Correspondant, 25. XII. 1868, článek Mgr. Chabrola: La législation religieuse aux États Unis; Bulletin de la société de la législation comparée, Paris 1905; Bryce, La République Americaine, tome V., Paris; A. de Tocquille, De la démocratie en Amerique, Paris.

Podkarpatská Rus, den připojení k ČSR a význačnější otázky s tím související.

Dr. M. Hlavička (Praha).

I. Den připojení Podkarpatské Rusi k ČSR. Otázku, od kterého dne lze pokládati Podkarpatskou Rus za součást ČSR., nutno řešiti s dvojího hlediska: s hlediska práva mezinárodního mírových smluv a s hlediska vnitrostátního právního československého. V prvním směru přichází v úvahu zejména smlouva mezi čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými a Československem, uzavřená 10. září 1919 v St. Germain en Laye, ve druhém pak na předním místě § 3 naší ústavní listiny.

Důležitým úkolem jest zjištění, jaký význam pro rozřešení nadhozené otázky má zmíněná mezinárodní smlouva a citované místo naší ústavní listiny.

Všimněme si především příslušné mezinárodní smlouvy. V úvodě jejím se praví mimo jiné: »— hledíce k tomu, že národy Čech, Moravy a části Slezska, jakož i národ Slovenska se z vlastní vůle rozhodly spojití se a skutečně se spojily spolkem trvalým za účelem vytvoření státu jednotného, svrchovaného a samostatného, s názvem republika Československá; že národ jihokarpatských Rusínů připojil se k tomuto spolku; hledíce k tomu, že republika Československá vykonává skutečně svrchovanou státní moc na územích výše jmenovaných a že byla již uznána ostatními vysokými smluvními stranami za stát svrchovaný a samostatný; Spojené státy americké, říše britská, Francie, Itálie a Japonsko s jedné strany, potvrzujíce své uznání státu československého v hranicích urč-

ných či ve hranicích, jež jest určiti ve shodě s dnešní mírovou smlouvou s Rakouskem, za člena rodiny národů, svrchovaného a samostatného; —¹⁾

Jaký smysl a význam má uvedené znění úvodní části příslušné smlouvy? Lze v něm nalézt alespoň něco, co by svědčilo o konstitutivní povaze aktu vzhledem k otázce, od kdy jest Podkarpatská Rus částí ČSR? Jistě že nikoliv. V úvodě smlouvy se prostě konstatuje skutečnost, že samostatný, svrchovaný a jednotný stát československý, s názvem republika Československá, již vznikla že zahrnuje v sobě i území Podkarpatské Rusi. Dále se v úvodě zmíněné smlouvy konstatuje, že republika Československá již skutečně svrchovanou moc státní na územích Čech, Moravy, části Slezska, Slovenska a Podkarpatské Rusi vykonává a že již dříve čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými byla uznána za člena mezinárodního společenství. Podobně v úvodě k mírové smlouvě s Rakouskem se prostě konstatuje, že »čelné mocnosti spojené a sdružené uznaly stát československý, jehož území jest přivtělena část území bývalého mocnářství rakousko-uherského, za stát svobodný, nezávislý a spojenecký«. Jest sice pravda, že obě výše citované smlouvy mezinárodní nabyly účinnosti mezinárodně právní až dnem 16. července 1920. Leč bylo by osudným omylem z toho vyvozovati, že teprve tím dnem Podkarpatská Rus byla pojata do právního svazku republiky Československé. Z okolnosti, že nějaká mezinárodní smlouva nabyla účinnosti teprve určitého pozdějšího dne, nelze usuzovati, že určitý stav, který se v oné smlouvě konstatuje jako již existující faktický po právu, jest pokládati za právně existující též teprve od onho dne, kdy příslušná mezinárodní smlouva nabyla mezinárodní účinnosti. Právní stránku takového stavu nebo takové skutečnosti nutno posuzovati zcela samostatně. Tak jest tomu i s otázkou, od kdy jest Podkarpatská Rus v právním svazku republiky Československé. Smlouva mezi čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými a Československem respektive mírová smlouva s Rakouskem mají ovšem pro zmíněnou otázku nesmírný význam, a to jednak ten, že smlouvy ty nejsou aktem konstitutivním v otázce připojení Podkarpatské Rusi v právní svazek republiky Československé, a dále ten, že potvrzují, že Podkarpatská Rus byla již v den podpisu obou smluv, to jest 10. září 1919, integrující součástí svrchované republiky Československé. Z toho pak vyplývá, že konstitutivní akt připojení Podkarpatské Rusi k ČSR. nutno hledati v době před 10. zářím 1919.

Ke stejnému výsledku dojdeme i při úvaze o této otázce s hlediska právního řádu československého. § 3. odst. 2. listiny ústavní není konstitutivním aktem připojení Podkarpatské Rusi k naší republice. Na tomto místě ústavní listiny se praví, že Podkarpatská Rus jest nedílnou součástí území Československé republiky na základě dobrovolného připojení podle smlouvy mezi čel-

*) Znění vzato z přílohy k tisku N. S. čs. z r. 1919, č. 1630, poněvadž smlouva ve Sbírce zák. a nař. dosud nevyšla.

nými mocnostmi spojenými a sdruženými a Československem. *) Tedy pokud jde o připojení samo, ústavní listina je prostě konstatuje jako fakt, který se již stal.

Nutno ovšem doznati, že stylisace cit. odstavce § 3 listiny ústavní není zrovna nejzdařilejší. Leč pro posouzení sporné otázky stačí již fakt, že naše listina ústavní v otázce připojení Podkarpatské Rusi prostě odkazuje ke smlouvě mezi čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými a Československem. Tento poukaz na zmíněnou mezinárodní smlouvu nelze jinak vykládati, než že naše ústava uznala přelpoklady ve smlouvě uvedené za rozhodné pro posouzení otázky, od kdy jest Podkarpatská Rus v právním svozku republiky Československé. Tu pak nutno odkázati již na to, co bylo výše řečeno o příslušné mezinárodní smlouvě.

Ostatně sluší poukázati na tu okolnost, že ani ústavní listina, ani prozatímní ústava našeho státu, ani zákon ze dne 28. října 1918, č. 11 Sb. z. a n., o zřízení samostatného státu československého, nikde neudávají, ze kterého území se náš stát skládá. Zákon posléze citovaný prohlašuje vznik státu československého slovy »Samostatný stát československý vstoupil v život«. Tento samostatný stát československý, vzniklý revolucí, odtržením od bývalé monarchie, neměl 28. října 1918 ani v bezprostřední době po tomto dni přesných hranic a nemohl suverenních svých práv hnel vykonávati na celém území, na něž se státotvorná vůle československého národa, již přiznati dlužno nejdalekosáhlejší význam ze všech okolností v úvahu přicházejících, vztahovala. Přes to však byl jako takový mezinárodně právně uznán, a to, jak se v úvodě ke smlouvě mezi čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými a Československem praví, »v hranicích určených či hranicích, jež jest určiti ve shodě s dnešní mírovou smlouvou s Rakouskem«. Z této díkce úvodu ke zmíněné smlouvě mezinárodní lze usuzovati, že s hlediska práva mezinárodního není překážek, aby Podkarpatská Rus byla pokládána za součást naší republiky již dnem vzniku samého státu československého, tedy dnem 28. října 1918.

K vůli úplnosti nutno uvést, že náš vnitrostátní právní řád skutečně na tom stanovisku stojí, že Podkarpatská Rus jest částí republiky již ode dne 28. října 1918. Vždyť ná př. po rozumu Šu 1. č. 1. ústavního zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 236 Sb. z. a n., jsou ode dne 28. října 1918 státními občany československými také ty osoby, které nejpozději dnem 1. ledna 1910 získaly a od té doby nepřetržitě mají domovské právo v území Podkarpatské Rusi. Dále podle § 7. zákona ze dne 12. srpna 1921, č. 354 Sb. z. a n., jest také pro Podkarpatskou Rus den 28. října 1918 rozhodnou dobou pro nabytí majetku, případného podle mírových smluv československému státu. V důvodové

*) Naše ústavní listina cituje příslušnou mezinárodní smlouvu chybně, mluvic o smlouvě mezi »hlavními a přidruženými mocnostmi a Československou republikou« Správně má státi »čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými a Československem«.

zprávě k tomuto zákonu (tisk poslan. sněmovny 1921 č. 2816) se praví:

»K Šu 7 nutno připomenouti, že ústavní výbor uznává správným, že i pro Podkarpatskou Rus jest dnem rozhodným pro nabytí majetku 28. říjen 1918. Práví-li se v Šu 3. odst. 2. ústavní listiny, že »nedílnou částí tohoto celku (území ČSR.) jest, a to na základě dobrovolného připojení podle smlouvy mezi hlavními a přidruženými mocnostmi a ČSR. v Saint Germain en Laye ze dne 10. září 1919 samosprávné území Podkarpatské Rusi . . .«, pak toto znění mírové smlouvy, pokud se týče ústavní listiny, nemá nikterak charakteru konstitutivního, nýbrž jen deklaratorního. Mírová smlouva a s ní ústavní listina prohlašují, že příslušní činitelé v Podkarpatské Rusi dobrovolně se připojili k ČSR. docela logicky dnem jejího vzniku 28. října 1918«

V otázce této zavládne úplně jasno, až bude příslušný materiál úplně sebrán a zpracován. Avšak i to, co dnes jest známo, vede jen ke 28. říjnu 1918 jako ke dni, od kdy jest pokládati Podkarpatskou Rus za část naší republiky.

Dále nelze přehlédnouti té okolnosti, že akce pro osvobození Podkarpatských Rusů ze jha maďarského vznikla v Americe mezi četnými vystěhovalci tohoto území, kteří v Americe byli organizováni pod názvem Uhrorusini. Vůdcem tohoto hnutí, jež směřovalo k odtržení území Rusínů od Maďarska a k jeho připojení k ČSR., byl Dr. Jiří Žatkovič. Jisto jest tolik, že již v době politického převratu r. 1918 byly tu skutečnosti, jimž jistě právní relevance upříti nelze. Mám na mysli zejména plebiscitní akci, kterou podnikli američtí Karpatorusové mezi sebou v listopadu 1918. Zarážeti nesmí nás při tom ta okolnost, že snad všichni Karpatorusové, kteří se zmíněné akce účastnili, nebyli do té doby již uherskými státními občany, že snad mezi nimi byl i jistý zlomek těch, kteří již byli občany Spojených Států, a že plebiscitní akce účastnili se též haličtí Lemkové, tedy že snad ti, kdož vyslovili se pro připojení Podkarpatských Rusínů k naší republice, nebyli oprávněni mluvit a jednati za dnešní Podkarpatskou Rus. Pro nás musí býti směrodatnou okolnost, že projev pro připojení Podkarpatské Rusi k ČSR. tu již v době převratu byl, a i když snad nevycházel od takových činitelů, jak by se za normálních poměrů vyžadovali, právní význam má již proto, že projevu tomu dostalo se vlastně potvrzení faktem, že Karpatoruská Národní rada v Prešově vyslala svého předsedu Dra Beskida v lednu 1919 na mírovou konferenci do Paříže, aby tam jednal o připojení Podkarpatské Rusi k republice Československé. Ostatně nelze přehlédnouti všech důsledků státního převratu v r. 1918, k nimž patří i těch, že již rozpadnutím bývalé monarchie rozvázaly se nebo aspoň silně uvolnily všechny pásy, které státoprávně vázaly do té doby jednotlivé země bývalé monarchie nebo jejich části.

Že již v bezprostřední době po převratu republika Československá hleděla na území Podkarpatské Rusi jako na svou část, vysvítá též z Šu 13. zák. ze dne 10. prosince 1918, č. 64 Sb. z. a n., o mimořádných přechodních ustanoveních na Slovensku. §

tento totiž stanoví, že »zákon tento vztahuje se na celé ono území bývalého království Uherského, které vládá Československé republiky do své správy vezme«. Činí se tu tedy rozdíl mezi Slovenskem a celým územím druhdy uherským, připadlým k ČSR. Neklamný důkaz, že suverenita republiky šla již za hranice dnešního Slovenska. A pravomoc ministra s plnou mocí pro správu Slovenska vztahovala se de iure dle toho na celé území druhdy uherské, tedy nikoliv pouze na dnešní Slovensko. Podobně v § 1 zák. ze dne 13. února 1919, č. 77 Sb. z. a n., mluví se o »celém území bývalého království uherského« na rozdíl od Slovenska. Že suverenita ČSR. šla v bezprostřední době po 28. říjnu 1918 za hranice dnešního Slovenska, dosvědčuje též okolnost, že stát náš již před zahájením mírové konference obsadil též značné území dnešní Podkarpatské Rusi, ač o něm tehdy známo ještě nebylo, že bude tvořiti část její.

II. S otázkou výše uvedenou souvisí další, totiž, od které doby platí zákonné a jiné právní předpisy Československé republiky v Podkarpatské Rusi, a zda lze připustiti platnost maďarských zákonů vydaných po 28. říjnu 1918 v Podkarpatské Rusi vůbec či s nějakým omezením. Otázka tato není tak jednoduchá, jak se zdá. Nejvyšší správní soud ve svém usnesení ze dne 14. dubna 1919, č. pres. 352, vyslovil mimo jiné, že zákony Československé republiky platí v okupovaném území teprve od té doby, kdy okupace byla provedena, a že dobou provedení okupace je doba, kdy ústřední správa byla tam etablována. S tímto názorem nejvyššího správního soudu nelze souhlasiti bez výhrady a v tom dosahu, jak onen názor vyslovil nejvyšší správní soud. Nejvyšší správní soud přihlížel v této otázce patrně jen ke stavu faktickému, aniž by bral náležitý zřetel ke stavu právnímu a ke všem okolnostem právně relativním, k nimž nutno počítati i sám způsob vzniku státu československého (revoluci) a jeho uznání mezinárodní. Je-li celé území ČSR. (vyjma Hlučínsko, Valčicko a Vitorazsko) pokládati za území československého státu již dnem 28. října 1918, jaké předpisy měly tedy platiti na onom území, kde okupace ještě provedena nebyla, až do jejího provedení v té formě, jak ji žádá nejvyšší správní soud? Tu nebyla by postižena jen Podkarpatská Rus, nýbrž i značné části Slovenska, Čech, Moravy i Slezska. A kdyby byl názor nejvyššího soudu správního bez výhrady správný, pak by následkem toho logicky i sám zákon ze dne 28. října 1918, č. 11 Sb. z. a n. nabyl účinnosti v postižených územích, tedy na př. i v samozvaném území »Deutschböhmen« a »Sudetenlandu«, teprve dnem jich okupace, a proto také podle téže logiky teprve tím dnem by ona území mohla býti pokládána za součást republiky Československé. Toho však tvrditi nelze a také by to odporovalo duchu a skutečnému stavu našeho právního řádu. § 4 zák. ze dne 2. listopadu 1918, č. 1 Sb. z. a n., jímž se upravuje vyhlášení zákonů a nařízení, stanovil, že do Sbírky zákonů a nařízení pojmají se dodatečně i zákony a nařízení národním výborem československým před vyhlášením tohoto zákona vydané a že »jich

účinnost počítá se však ode dne, kdy byly veřejně vyhlášeny«. V nedostatku jiného ustanovení ať přímého či nepřímého sluší míti za to, že účinnost jejich vztahovala se dnem jich vyhlášení na celé území státu, i na to, kde pro nějaké překážky »ústřední správa« ještě »etablována« býti nemohla. Tato myšlenka došla náležitého výrazu jednak v Šu 4 zák. ze dne 13. března 1919, č. 139 Sb. z. a n., jímž se upravuje vyhlásování zákonů a nařízení, a jednak ve 2. odstavci Šu 7 ústavní listiny.

Z toho ze všeho jde na jevo, že otázku tuto rozřešil nejvyšší správní soud příliš paušálně.

Výše uvedené a v odpor brané usnesení nejvyššího správního soudu týkalo se Slovenska. K tomu nutno poznamenati, že nejvyšší správní soud zásadní myšlénce v onom usnesení vyslovené nezůstal sám věren. Dalo by se na důkaz toho uvésti několik jeho pozdějších usnesení. Jako nejvýznačnější uvádím předně nález ze dne 18. února 1921, č. 4884, v němž se uvádí toto: »Národní výbor prodrobiv sobě dne 28. října 1918 veškeré ústřední úřady zemské (myšleno na král. České), uchopil se tím státní moci v celém území bývalého král. Českého, k němuž náleží též okres liberecký... (mírovými) smlouvami byl, pokud jde o území bývalého král. Českého, pouze schválen stav, jenž fakticky již ode dne 28. října 1918 existoval... o nějakém obsazení (území libereckého) nelze mluvit, poněvadž nešlo o území nepřátelské, nýbrž o integrující část výsostného území státu československého.« Dále nutno upozorniti na nález ze dne 27. října 1920, č. 10.170, v němž se praví: »Na příslušnosti t. zv. »Německých Čech« v Československé republice, jež trvá již od 28. října 1918, nezměnila mírová smlouva ničeho, nýbrž pouze příslušnost tuto potvrdila.« Konečně v nálezu ze dne 26. dubna 1921, č. 4372, se praví: »Utvoření se státu československého bylo aktem jednotným, a vznikla státní moc ČSR fakticky již státním převratem 28. října 1918, kdy Národní výbor uchopil se fakticky státní moci, sloučiv ve svých rukou všechnu nejvyšší státní moc ve všech jejích funkcích. Právní sankce dostalo se pak tomuto faktickému stavu se stanoviska státního útvaru dřívějšího jako každý státní převrat ovšem bezprávnému — vůlí národa československého, co nositele státní svrchovanosti. Tato státní svrchovanost, tvořící vlastní podstatu národa, byla státotvorným zdrojem ČSR, nikoliv však mezinárodní nebo mírové smlouvy.«

Uvážíme-li zde citovaná rozhodnutí nejvyššího správního soudu, vidíme, že na jedné straně jde o Slovensko, na straně druhé o Čechy. V obou případech však jde v podstatě o týž princip základní. Není proto možno, hájiti v obou těchto případech stanoviska sobě odporující. Nad to sluší uvážiti, že na postupné obsazování zemí druhdy uherských nelze hleděti jako na okupaci podle mezinárodního práva válečného, při níž by šlo jen o faktické, časově omezené panství nad cizím státním územím, na němž by se moc původního státu pouze dočasně suspendovala. Při obsazování území druhdy uherského obsazovala ČSR. území své vlastní, jež tvořilo od počátku pojmově nerozdílnou část celku.

Obsazením skončila v onom území i fakticky moc bývalého státu uherského, skončivši právně již dříve. Na území tomto nemohl platiti nijak dvojitý právní řád, totiž československý a maďarský, poněvadž právně tu byla jen jediná suverenita, totiž suverenita státu československého.

Otázku, od kdy lze pokládati jednotlivé československé předpisy za platné v Podkarpatské Rusi, lze v případech sporných podle mého názoru uspokojivě rozřešiti jen zákonem. Stojí-li však československý právní řád na stanovisku, že Podkarpatská Rus jest součástí naší republiky již dnem 28. října 1918, vylučuje tak každou jinou moc státní, a není-li proti tomu — jak bylo výše řečeno — překážek se stanoviska mírových smluv a práva mezinárodního, pak jest samozřejmým důsledkem, že právní předpisy maďarské, vydané po 28. říjnu 1918, na území Podkarpatské Rusi resp. Slovenska platnosti míti nemohou. Tento závěr jest jasný.

III. Konečně zbývá rozřešiti otázku, jak vykládati jest pro Podkarpatskou Rus ony československé zákony celostátní, které obsahují zvláštní ustanovení pro Slovensko, avšak o Podkarpatské Rusi mlčí a byly vydány před ústavní listinou (ku př. zákon ze dne 23. září 1919, č. 530 Sb. z. a n., o státním příspěvku vyživovacím, a zákon ze dne 17. října 1919, č. 571 Sb. z. a n., o odstranění pracovních a čeledních knížek), jakož i takové zákony, které před vydáním listiny ústavní byly vydány pouze pro Slovensko a zvláštního ustanovení ohledně Podkarpatské Rusi neměly (ku př. zákon ze dne 9. října 1919, č. 550 Sb. z. a n., jímž se zavádí daň ze zapalovadel pro Slovensko).

Bylo již výše řečeno, že naše zákonodárství již v bezprostřední době porevoluční činilo rozdíl mezi »Slovenskem« a »celým územím druhdy uherským, připadlým k ČSR. (viz § 13. zák. z 10. prosince 1918, č. 64 Sb. z. a n., a § 1. zák. z 13. února 1919, č. 77 Sb. z. a n.). Leč přes to nelze pochybovati o tom, že zákonodárce pod výrazem »Slovensko« v oněch zákonech rozuměl celé území dříve uherské, které připadlo republice Československé, tedy i území Podkarpatské Rusi. Tehdy ještě známo nebylo, že smlouva mezi čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými a Československem uloží naší republice, aby přiznala území Podkarpatských Rusů postavení zvláštní jednotky v rámci našeho státu se zvláštním označením onoho území. Zajímavý jest na př. zákon ze dne 23./5. 1919, č. 319 Sb. z. a n., kterým se povoluje další náklad na nouzové práce silniční. Tam totiž v přehledu nouzových staveb silničních č. 2. c) uvádí se v přehledu nouzových staveb na státních silnicích na »Slovensku« též župa Užhorodská. Nařízení vlády ze dne 7./7. 1919, č. 380 Sb. z. a n., vydané na základě § 14 zák. ze dne 10./12. 1918, č. 64 Sb. z. a n., o mimořádných přechodních ustanoveních na »Slovensku«, zařazuje Užhorod do II. třídy aktivních přídavků (§ 3). Avšak po vydání listiny ústavní s hlediska naší ústavy a po 16. červenci 1920 (po dni, kdy výše zmíněná mezinárodní smlouva nabyla účinnosti) se stanoviska práva mezinárodního nelze nikterak již

pod výrazem »Slovensko« rozuměti též Podkarpatskou Rus a mluvíti tak o širším a užším pojmu Slovenska. Neboť Podkarpatská Rus zaujímá zvláštní postavení v rámci celé republiky Československé, nikoliv v rámci Slovenska.

Pokud jde o takovou skupinu zákonů výše zmíněných, k nimž prováděcí předpisy byly vydány již před účinností listiny ústavní a jež byly již před touto dobou prakticky v Podkarpatské Rusi prováděny a proto se vžily, dalo by se ještě obhájeti stanovisko, že se tak může dít i nyní po vydání listiny ústavní. Ovšem, i tato otázka mohla by býti sporná. Avšak důležitější jest otázka, pokud jde o skupinu zákonů výše zmíněných, k nimž prováděcí předpisy vydány dosud nebyly. Tu jest zastávati jediné ten názor, že zákon takový nedává dnes právního podkladu k vydání zvláštních prováděcích předpisů pro Podkarpatskou Rus na základě zákonného zmocnění, daného ohledně Slovenska. Na základě celostátních zákonů spadajících do této skupiny bylo by ovšem možno vydati pro Podkarpatskou Rus prováděcí předpisy všeobecné jako pro ostatní území republiky mimo Slovensko, nebylo-li pro ostatní území republiky mimo Slovensko, jiných překážek, zejména pokud jde o různost práva.

Konečně nelze přehlédnouti té okolnosti, že náš právní řád již k výše nadhozené otázce jisté stanovisko zaujal. Jde tu o zákon ze dne 12. srpna 1921, č. 316 Sb. z. a n., o dani ze zapalovadel. Zákon tento prohlásil totiž zákon z 9. října 1919, č. 550 Sb. z. a n., jímž byla platnost a působnost císařského nařízení z 29. srpna 1916, č. 278 ř. z., o dani ze zapalovadel, rozšířena na Slovensko, za v plné míře účinný též pro Podkarpatskou Rus. Vláda (srv. tisk. poslan. sněm N. S. R. Č. 1921, č. tisku 2146) odůvodnila nutnost tohoto zákona takto:

»V září 1919 předložen byl Národním shromáždění vládní návrh zákona o rozšíření platnosti předpisů o dani ze zapalovadel na Slovensko, který byl ústavně schválen a ve Sbírce zák. a nař. pod č. 550 z roku 1919 vyhlášen. Osnova tohoto vládního návrhu pracována byla v čas, kdy ještě nebylo známo, že smlouvou mezi čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými a Československem, uzavřenou v St. Germain en Laye dne 10. září 1919, bude Podkarpatské Rusi přiznáno postavení zvláštní jednotky v rámci našeho státu, a že tedy pod Slovenskem nebude potom možno beze všeho rozuměti též Podkarpatskou Rus. Jest proto zapotřebí, aby byla vyloučena jakákoli pochybnost o tom, že dosavadní prakse, která vztahuje zákon dotčený bez námitek z kterékoli strany i na Podkarpatskou Rus, jest správná, vydati dodatečný zákon, kterým se původní zákon způsobem autentickým vyloží v ten smysl, že hned od počátku vztahoval se nejen na Slovensko, nýbrž i na Podkarpatskou Rus. Ježto se v návrhu praví, že zákon z 9. října 1919, č. 550 Sb. z. a n., jest v plné míře účinný též pro Podkarpatskou Rus, není třeba zvláště vysloviti, že nový zákon má nabýti účinnosti v den, kdy jí nabyl zákon původní.«

Jest litovati toho, že osnovu tohoto zákona neprojednal pře-

dem též ústavní výbor (projednána byla jen ve výboru rozpočtovém). Ale i tak vnesl zákon značné světlo do otázky tak sporné.

Zákon ze dne 12. srpna 1921, č. 316 Sb. z. a n., dává direktivu, jak by bylo lze v jiných podobných případech postupovati. Nesporně jím však dalo Národní Shromáždění na jevo, že pod výrazem Slovensko nelze po vydání ústavní listiny rozuměti též Podkarpatskou Rus.

Aby se docílilo souladu v našem právním řádě v otázce výše uvedené, bylo by buď voliti v každém jednotlivém případě cestu obdobnou, jakou naznačuje zákon ze dne 12. srpna 1921, č. 316 Sb. z. a n., anebo by mohla úprava býti provedena jediným zákonem, jenž by zahrnul všechny případy v úvahu přicházející.

Že zákonodárství ČSR. užívalo před vydáním listiny ústavní takřka vždy jen názvu Slovenska k označení celého území druhdy uherského, připadlého k ČSR., vysvětluje se jednak tím, že, jak výše již bylo řečeno, postavení Podkarpatské Rusi nebylo ještě dostatečně jasné, jednak i tím, že popřevratové zákonodárství nemohlo se oddávati dlouhému filosofování. Název Podkarpatská Rus byl utvořen teprve během času. Poprvé vyskytuje se ve Sbírce zákonů a nařízení ve vyhlášce vlády ze dne 7. listopadu 1919, č. 603 Sb. z. a n., o úředním listě civilní správy Podkarpatské Rusi. Leč ještě v zákoně ze dne 18. prosince 1919, č. 670 Sb. z. a n., užívá se jiného označení, totiž »Přikarpatská Rus«. Teprve od zákona ze dne 6. února 1920, č. 92 Sb. z. a n., o podpoře stavebního ruchu, se ho definitivně užívá.

Organisace Jednoty bratrské.*)

Božena Rubíková (Praha).

I. (V ý v o j.) Doba české reformace a zvláště Jednota bratrská poskytuje až dosud vědecké pole k badání a to jak v oboru dějinném, tak i jiném na př.: dogmatickém, sociálním, kultu a podobně. Rovněž studium řádů a ostatních památek, nastiňujících organizaci Jednoty bratrské, je po nejedné stránce zajímavé. Neboť zřízení její, jí samotnou dané, bylo jednoduché, demokratické, svérázné, zbudované na principech Písma a řídící se potřebami věřících v době, kdy ostatní církve současné byly téměř bez organizace nebo přijaly řády z rukou vrchností. K o m e n s k ý shrnul svůj soud o něm v předmluvě k Lasitského »Obrazu Jednoty bratrské« ve slova: »Nebo kdyby příklad tento řádů dobrých všechněm v Jednotě naší stále před očima byl stál, snad bychom tak nebyli zašli, jakž jsme zašli.«

Stránka organizační byla vůbec jednou ze silných stránek života Jednoty. Počátky její sahají do doby blízké založení a v celé polovině století byla úplná organizace bratrská v hlavních rysech dobudována. Jsou toho důkazem slova předmluvy k Řádu

*) Článek byl přednesen jako referát v sem. prof. Kaprasa.